

ŚRODKOWOEUROPEJSKOŚĆ

jako TRANSNARODOWA TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA I POLITYCZNA

(2012/2013)

FORMA ZAJĘĆ

Konwersatorium

WYKŁADOWCA

Prof. UKSW dr hab. Radosław Zenderowski

WYDZIAŁ

Wydział Nauk Historycznych i Społecznych UKSW – Instytut Politologii

STATUS ZAJĘĆ w PROGRAMIE STUDIÓW

Przedmiot w ramach studiów na kierunku: Politologia

Zajęcia odbywają się w jednym semestrze w wymiarze 30 godzin.

PROBLEMATYKA ZAJĘĆ

I. EUROPA ŚRODKOWA i ŚRODKOWOEUROPEJSKOŚĆ w PERSPEKTYWIE HISTORYCZNEJ

Europa Środkowa jako region kulturowy i geopolityczny – konsekwencja procesów zachodzących od średniowiecza na obszarze cywilizacyjnego ścierania się Wschodu i Zachodu – Bizancjum, a następnie Turcji i Rosji – z jednej strony, i świata łacińskiego, kultury romańskiej i germańskiej – z drugiej. Miejsce pokojowej i siłowej konfrontacji odmiennych wizji porządku społeczno-politycznego, gospodarczego i religijnego ● Czym w praktyce, w kulturze materialnej i duchowej, wyraża się odrębność tego regionu na przestrzeni historii? Co stanowi o *differentia specifica* tego obszaru? Gdzie należy szukać granic terytorium środkowoeuropejskiego i na czym polega podstawowa trudność lub nawet beznadziejność tego typu inicjatyw?

Europa Środkowa jako projekt kulturowy i polityczny – postulat stworzenia porządku polityczno-kulturowego w oparciu o poszczególne racje przemawiające za celowością i/lub koniecznością tworzenia subregionu europejskiego w centrum Starego Kontynentu. Zatem: jakie przesłanki oraz intencje legły u podstaw kolejnych koncepcji? ● Komu (jakim podmiotom) można przypisać autorstwo prób stworzenia środkowoeuropejskiej strefy polityczno-kulturowej? ● Jaki charakter oraz konsekwencje miały poszczególne próby zintegrowania Europy Środkowej? ● Kiedy koncepcja Europy Środkowej przeżywała swój rozkwit oraz regres i jakie były tego pośrednie i bezpośrednie przyczyny oraz okoliczności? Jakie główne okresy w rozwoju idei środkowoeuropejskiej należy wyróżnić (do 1918, 1918-1945, lata 70. XX wieku, okres po 1989)? ● Jaka relacja zachodzi między Europą Środkową jako historycznie ukształtowanym regionem a jego polityczną koncepcją / konstrukcją? W jakim stopniu granice regionu i postulowane polityczne linie graniczne pokrywają się ze sobą – w jakiej mierze historia i kultura wpływa na plany politycznej integracji i odwrotnie – na ile fakty polityczne kształtują oblicze regionu, przekonanie o jego odrębności, swoistości, „naszości”?

Reasumując: zwróćmy uwagę na dwa podstawowe wymiary – na **środkowoeuropejskość jako dziedzictwo historyczne** (tożsamość odziedziczona, „dana”) oraz na **środkowoeuropejskość jako postulat upowszechniania i utrwalania nowoczesnej, ponadnarodowej identyfikacji zbiorowej w wymiarze kulturowym, politycznym i gospodarczym** (tożsamość *in statu nascendi*, tożsamość „zadana”).

II. TOŻSAMOŚĆ TRANSNARODOWA – PODSTAWOWE DYLEMATY

Tożsamość transnarodowa i tożsamość narodowa. Dlaczego tożsamość jest we współczesnych naukach społecznych zagadnieniem tak bardzo atrakcyjnym i stała się – zdaniem Jerzego Szackiego – „hasłem naszych czasów i jednym ze słów-kluczy współczesnej kultury”? ● Na czym polega wyjątkowa podatność na ideologizację tego terminu? ● Kto i na jakiej podstawie ma prawo orzekać, że tożsamość danej zbiorowości jest taka, a nie inna? Czy jest to kwestia własnej auto-definicji czy też raczej kwestia jakichś, obserwowanych na drodze doświadczenia cech „obiektywnych”? Czy – jak stwierdza Szacki – chodzi jedynie o to, że ktoś się uważa i podaje, czy w grę muszą wchodzić także lub głównie jakieś niezależne od autodefinicji świadectwa? Tożsamość jako rzeczywistość „odczuwana” przez aktorów społecznych i jako rzeczywistość „rozpoznana” i „konstruowana” przez stojącego z boku specjalistę. „Subiektywny” i „Obiektywny” wymiar tożsamości. ● Czy istnieje tożsamość zbiorowa czy tylko społeczna tożsamość jednostek? Problem indywidualizmu metodologicznego, na gruncie którego stwierdza się, iż żadna zbiorowość społeczna nie posiada sama z siebie tożsamości, i jedynie jednostki mogą budować tożsamość. Zbiorowości nie posiadają bowiem „psychicznego organu samowiedzy” (A. Kłosowska). Z drugiej jednak strony – można uznać, że „społeczna świadomość” to coś więcej niż „świadomość jednostek wchodzących w skład danej grupy” – to „pojęcia, obrazy, przekonania i oceny, które są mniej lub więcej wspólne ludziom pewnego środowiska i które w świadomości poszczególnych jednostek umacniają wzajemną sugestię, umacniają przekonanie, że dzielą je również inni członkowie tej samej grupy” (S. Ossowski) ● Tożsamość jako rzeczywistość odkrywana lub konstruowana, przypisana lub osiągnięta (esencjonalizm i konstruktywizm).

Istota i zakres przedmiotowy tożsamości transnarodowej. Czym jest „tożsamość transnarodowa” jako taka? Czy zjawisko transnarodowej identyfikacji w ogóle istnieje? W jakiej mierze tożsamość transnarodowa jest zjawiskiem dającym się zaobserwować, uchwycić i zbadać na drodze naukowego poznania (w obrębie jakich dyscyplin naukowych)? ● Jakie elementy konstytutywne tworzą pojęcie transnarodowej tożsamości? Na podstawie jakich przesłanek możemy stwierdzić istnienie takiej zbiorowej identyfikacji, samoświadomości społecznej? ● Tożsamość jako kategoria „obiektywna” (istnienie odrębności; cech danej zbiorowości społecznej – międzynarodowej, na podstawie których można orzec, że jest ona inna od pozostałych) oraz „subiektywna” (poczucie odrębności i jej wartości, identyfikacja). Czy zgodzisz się z tezą Liah Greenfeld, że „obiektywne” posiadanie przez zbiorowość wspólnej kultury bynajmniej nie musi pociągać za sobą powstania odpowiadającego jej dokładnie poczucia tożsamości i, na odwrót, brak takiej kultury bynajmniej go nie uniemożliwia? ● Czy samo wspólne wyrażane poczucie odmienności od poszczególnych jednostek kulturowo-cywilizacyjnych wystarczy, by stworzyć wspólnotę międzynarodową? Czy też potrzeba czegoś więcej? ● Co przesądza o oryginalności tożsamości transnarodowej na tle innych identyfikacji zbiorowych? ● Co wyznacza granice transnarodowej tożsamości – gdzie się ona zaczyna, a gdzie kończy (w wymiarze jakościowym i ilościowym)?

Okoliczności i przyczyny kształtowania się transnarodowej tożsamości. Jakie czynniki sprzyjają, a jakie przeciwdziałają procesowi kształtowania się transnarodowej tożsamości? Co wzmacnia, a co osłabia skłonność do transnarodowej identyfikacji? ● W jakim stopniu transnarodowa tożsamość jest postulatem propagowanym przez kosmopolityczne lub internacjonalistyczne elity intelektualne, polityczne i gospodarcze, w jakim zaś – wynikiem procesów oddolnych, żywiołowych i spontanicznych, w jakim wreszcie stopniu transnarodowa tożsamość stanowi konsekwencję procesów ogólnocywilizacyjnych (np. globalizacji, internacjonalizacji)?

Tożsamość transnarodowa a tożsamość narodowa. Czy tożsamość transnarodowa oznaczać musi deprecjację, odrzucenie, dewaluację identyfikacji narodowych, czy też stanowi ich bezpośrednie, a do tego przyjazne środowisko? Czy można być np. Środkowoeuropejczykiem, wyrzekając się narodowych tradycji (polskich, czeskich, słowackich, węgierskich, litewskich, słoweńskich, niemieckich, żydowskich itd.)? Czy środkowoeuropejskość może być odczytywana w kategoriach

kosmopolityzmu przestrzennie ograniczonego przez: geografie, historie, politykę itd.? ● A może bez mozaiki tradycji narodowych, charakterystycznej dla naszej części Europy środkowoeuropejskiej stanowi zbiór pusty, jedynie slogan-formę pozbawioną treści? Krótko mówiąc: czy środkowoeuropejskość jako identyfikacja zbiorowa wyrasta na gruncie zakwestionowania tradycji narodowej lub przynajmniej ignorancji narodowej, czy też przeciwnie – środkowoeuropejskość jest „wspólnym mianownikiem” różnych tradycji narodowych i regionalnych, a jej korzenie wrastają w poszczególne tradycje narodowe i regionalne? Jak należy rozumieć wielokulturowość? Czym w praktyce się ona przejawia?

III. PRZYCZYNY I RACJE TRANSNARODOWEJ IDENTYFIKACJI w EUROPIE ŚRODKOWEJ w XXI WIEKU

Czy, a jeśli tak, to dlaczego środkowoeuropejskość jest w ogóle możliwa? ● Jakie istotne przyczyny – w wymiarze kulturowym, ekonomicznym, politycznym – leżą u podstaw kształtowania się tożsamości środkowoeuropejskiej? ● Co ostatecznie przesądza o tym, że poszczególne państwa i narody regionu wydają się być sobie szczególnie bliskie? ● W jakim stopniu poszczególne przyczyny i racje determinują proces powstawania transnarodowej identyfikacji środkowoeuropejskiej? Na ile powszechne są to zjawiska (fakty oraz opinie, przekonania)? ● W jakiej mierze Europa Środkowa budowana jest „od wewnątrz”, przez samych Środkowoeuropejczyków i posiada charakter identyfikacji pozytywnej (środkowoeuropejskość jako wielokulturowość, bogactwo kultur i tradycji), w jakim zaś stopniu środkowoeuropejskość jest wynikiem presji zewnętrznej i stanowi rodzaj identyfikacji negatywnej (środkowoeuropejskość jako nie-wschodnio- i niezachodnio-europejskość)? ● Problem mitologizacji i demitologizacji środkowoeuropejskości. Sielankowe wizje środkowoeuropejskiej wspólnoty narodów *versus* często trudne i pełne napięć stosunki międzynarodowe w regionie. ● Komu, jakim podmiotom szczególnie zależy na wykształceniu się silnych więzi transnarodowych w regionie Europy Środkowej i w jakich konkretnie granicach? I odwrotnie: komu zależy na dezintegracji Europy Środkowej?

IV. PRZESŁANKI ISTNIENIA EUROPY ŚRODKOWEJ jako REGIONU KULTUROWO-POLITYCZNEGO i ŚRODKOWOEUROPEJSKOŚCI jako TOŻSAMOŚCI ZBIOROWEJ

Jakie fakty przemawiają współcześnie za istnieniem Europy Środkowej jako przestrzeni politycznej i kulturowej w XXI wieku? ● Co sprawia, że środkowoeuropejskość przestaje być koncepcją, a staje się rzeczywistością? Wydarzenia z przełomu lat 80. i 90. ubiegłego stulecia sprzyjające redefinicji Europy Środkowej (środkowoeuropejskości): upadek żelaznej kurtyny, demontaż RWPG i Układu Warszawskiego, rozpad ZSRR, Jugosławii i Czecho-Słowacji; próby wypełnienia „pustki instytucjonalnej” po rozwiązanych organizacjach – Grupa Wyszehradzka, CEFTA, Inicjatywa Środkowoeuropejska; przystąpienie i perspektywa przystąpienia niektórych państw regionu do Unii Europejskiej i NATO (Europa Środkowa jako „poczekalnia”), proamerykańska polityka zagraniczna poszczególnych państw środkowoeuropejskich – „Nowa Europa” (w odróżnieniu od postawy większości państw Europy Zachodniej). ● W jakiej mierze owe wydarzenia wpłynęły na dotychczasowe wyobrażenia o Europie Środkowej jako przestrzeni kulturowej i politycznej (poszerzenie lub zawężenie granic regionu, osłabienie zainteresowania tą kategorią itd.)? ● Korekta kryteriów przynależności do „środkowoeuropejskiej rodziny”. Jak można zaobserwować wydarzenia, głównie polityczne, świadczące o konstytuowaniu się lub istnieniu odrębności Europy Środkowej od innych regionów europejskich (aspekt obiektywny)? Jak zmieniają się identyfikacje społeczne i sposoby postrzegania się narodów środkowoeuropejskich (aspekt subiektywny)? Czy da się zaobserwować ocieplenie w stosunkach między narodami środkowoeuropejskimi? ● Jakie są główne przeszkody na drodze budowy zaufania międzynarodowego w regionie? ● Czy środkowoeuropejskość stanowi powszechny czy też raczej wciąż elitarny rodzaj samoświadomości społecznej? Europa Środkowa jako „ucieczka przed Wschodem” czy jako „przestrzeń dialogu” między Wschodem a Zachodem, gdzie jednak „między” nie oznacza „nigdzie”? Gdzie szukać przyczyn popularności idei środkowoeuropejskiej wspólnoty, na czym polega *genius loci* Europy Środkowej?

V. GŁÓWNE WYZNACZNIKI (KOMPONENTY) ŚRODKOWOEUROPEJSKIEJ TOŻSAMOŚCI w WYMIARZE POLITYCZNYM i KULTUROWYM

Gdzie należy szukać istoty środkowoeuropejskości w XXI wieku? Co przesądza o kształcie tożsamości środkowoeuropejskiej? Jakie szczególne cechy środkowoeuropejskiej kultury (w tym kultury politycznej)? Pamiętać należy przy tym, że poszczególne cechy same w sobie nie muszą być oryginalne, bowiem wystarcza, że unikalna jest ich kompozycja. Tytułem przykładu jako elementy definiujące środkowoeuropejską tożsamość – i naturalnie podlegające dyskusji – można przywołać: poczucie ciągłej niepewności i zagrożenia ze strony potężnych sąsiadów (Rosji i Niemiec), poczucie tymczasowości uniemożliwiające budowanie trwałych instytucji, skłonność do ciągłego wyszukiwania sobie wrogów i zagrożeń, umożliwiających społeczną (narodową) mobilizację, doświadczenie dwóch totalitaryzmów – faszystowskiego i komunizmu.

VI. CZYNNIKI WZMACNIAJĄCE i OSŁABIAJĄCE ŚRODKOWOEUROPEJSKĄ TOŻSAMOŚĆ

Jakie fakty oraz procesy zachodzące w Europie Środkowej oraz poza tym obszarem mogą znacząco wpływać na kształt środkowoeuropejskiej tożsamości? Które z nich służą wzmocnieniu omawianej transnarodowej identyfikacji? Działania o charakterze instytucjonalnym, zaplanowanym i ukierunkowanym na wzmocnienie środkowoeuropejskości (np. działalność Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego, Inicjatywy Środkowoeuropejskiej, poszczególnych fundacji i instytutów stawiających sobie za cel rozpoznawanie kultury środkowoeuropejskiej i jej propagowanie). Z drugiej strony – procesy spontaniczne, niezaplanowane, nienastawione wprost na propagowanie środkowoeuropejskości (np. wzrost ruchu osobowego między państwami regionu o charakterze turystycznym, gospodarczym, naukowym itd.). W perspektywie uwarunkowań globalnych nie bez znaczenia wydaje się być wspólne stanowisko polityczne państw regionu wobec poszczególnych kwestii międzynarodowych (np. poparcie USA w konflikcie iraackim w 2003 roku).

VII. KONSEKWENCJE ŚRODKOWOEUROPEJSKIEJ TOŻSAMOŚCI

Czy kształtowanie się środkowoeuropejskiej tożsamości kulturowej i politycznej nie stwarza zagrożenia dla integralności zjednoczonej Europy (poszerzonej Unii Europejskiej)? ● Być może jednak, środkowoeuropejskość stanowi wartość w procesie integracji europejskiej (Europa Środkowa jako przestrzeń integracji w Unii Europejskiej)? W jakim stopniu wspomniana tożsamość transnarodowa ma szansę działać kojąco na spory międzynarodowe w regionie i na jego granicach? Czy ewentualna konsolidacja narodów Europy Środkowej przynieść może skutek w postaci zaawansowanej integracji politycznej i ekonomicznej?

CELE ZAJĘĆ

Celem prowadzonych zajęć jest rozpoznanie kwestii środkowoeuropejskiej tożsamości. Pytania, na które będziemy starali się wspólnie udzielić odpowiedzi zostały już sformułowane powyżej. Efektem końcowym prowadzonych zajęć powinna być umiejętność racjonalnego ustosunkowania się do problemu przeszłości, współczesności oraz perspektyw środkowoeuropejskiej tożsamości politycznej i kulturowej. Poza tym, celem zajęć jest rozbudzenie i naukowe ugruntowanie zainteresowań studentów problemem transnarodowej tożsamości we współczesnych stosunkach międzynarodowych. Jest to bowiem temat zyskujący na aktualności wraz z zachodzącymi procesami regionalizacji i globalizacji.

METODY NAUCZANIA

Zajęcia składają się z dwóch części. W części pierwszej (50-60 minut) mają miejsce **wystąpienia dotyczące poszczególnych państw Europy Środkowej**. Celem tychże wystąpień jest próba zwięzłego opisu danej tożsamości narodowej (narodowo-państwowej) oraz odpowiedź na pytanie, jakie jej elementy pozwalają na postrzeganie własnej wspólnoty narodowej jako integralnej części regionu środkowoeuropejskiego. Jakiego rodzaju pretensje, urazy, kompleksy i roszczenia w stosunku do otoczenia międzynarodowego, pozwalają sądzić, że dany naród nie postrzega siebie wyłącznie przez pryzmat „samotnej wyspy”. Studenci analizują w tym celu główne cele i założenia polityki zagranicznej danego państwa, badania opinii publicznej, wywiady, reportaże, wreszcie także – wybrane utwory literackie odnoszące się do problemu tożsamości danego narodu. **Druga część** zajęć (30-40 minut) poświęcona jest **dyskusji nad przeczytanym tekstem**, dotyczącym głównie kwestii tożsamości środkowoeuropejskiej, sposobów pojmowania Europy Środkowej i środkowoeuropejskości itd. Celem dyskusji jest próba udzielenia odpowiedzi na sformułowane powyżej pytania.

Uwaga: część zajęć dydaktycznych odbywać się będzie za pośrednictwem platformy internetowej (*e-learning*). Klucz dostępu prześlą w trakcie zajęć.

LITERATURA PRZEDMIOTU

Literatura podstawowa (poza lekturami obowiązkowymi):

- Davies N., *Serce Europy*, Londyn 1995.
Davies N., *Europa między Wschodem a Zachodem*, Kraków 2007.
Delanty G., *Odkrywanie Europy. Idea, tożsamość, rzeczywistość*, Warszawa-Kraków 1999.
Geremek B., *Tożsamość Europy Środkowej. Złudzenia i rzeczywistość*, w: K. Michalski (red.), *Tożsamość w czasach zmiany*, Kraków 1995.
Halecki O., *Historia Europy - jej granice i podziały*, Lublin 1994.
Jančar D., *Terra incognita*, Warszawa 1993.
Kisielewski T., *Europa Środkowa - zakres pojęcia*, Lublin 1991.
Kłoczowski J. (red.), *Historia Europy Środkowo-Wschodniej. T. 1*, Lublin 2000.
Kłoczowski J. (red.), *Historia Europy Środkowo-Wschodniej. T. 2*, Lublin 2000.
Król M., *Środkowa Europa*, "Tygodnik Powszechny" 2002 nr 46.
Lengyel L., *Między Wschodem i Zachodem*, "Przegląd Polityczny" 1994 nr 23, s. 66-70.
Naumann F., *Mitteleuropa*, Berlin 1915.
Pajewski J., *Mit: Mitteleuropa. Idea. Ideologia, legenda?*, "Przegląd Zachodni" 1988 nr 4, s. 25-32.
Paźniewski W., *Mit Europy Środkowej*, "Przegląd Polityczny" 2000 nr 46/47, s. 196-198.
Radkunas P., *Europa Środkowo-Wschodnia*, "A.B.C. - Adriatyk - Bałtyk - Morze Czarne" 1985 nr 2, s. 10-32.
Rupnik J., *The Other Europe*, London 1988.
Schlögel K., *Środek leży na wschodzie*, Warszawa 2005.
Sziucs J., *Trzy Europy*, Lublin 1995.
Wandydz P.S., *Cena wolności: historia Europy Środkowo-Wschodniej od średniowiecza do współczesności*, Kraków 1995.
Zenderowski R. (red.), *Europa Środkowa: wspólnota czy zbiorowość?*, Wrocław-Warszawa-Kraków 2004.
Zarnowski J., *Europa Środkowo-Wschodnia jako peryferie "prawdziwej Europy"?*, "Przegląd Historyczny" 1998 z. 4, s. 615-623.

Literatura uzupełniająca:

- Alnér J., *Janosik i Kafka*, „Kafka. Kwartalnik środkowoeuropejski” 2001 nr 1, s. 48-55.
Andruchowicz J., *Carpathologia cosmophila. Próba fikcyjnego krajoznawstwa*, "Więź" 1996 nr 10, s. 162-171.
Andruchowicz J., Stasiuk A., *Moja Europa: dwa eseje o Europie zwanej Środkową*, Czarne 2000.
Ash T.G., *Czy Europa Środkowa istnieje?*, "Zeszyty Literackie" 1987 nr 17, s. 25-49.
Ash T.G., *Historia na gorąco: eseje i reportaże z Europy lat 90*, Kraków 2000.
Ash T.G., *Mitteleuropa?*, "Res Publica" 1990 nr 1, s. 20-33.
Ash T.G., *O Europie Środkowej, europejskim Wschodzie i Południu*, "Przegląd Środkowoeuropejski" 1999 nr 26.
Ash T.G., *Pomimo i wbrew: eseje o Europie Środkowej*, Londyn 1990.
Asperger T., *Europa Środkowa jako układ inercyjny w stanie spoczynku?*, "Krytyka. Kwartalnik Polityczny" 1989 nr 31, s. 45-52.
Bajcar A., *Regiony wielokulturowego dziedzictwa w Europie Środkowo-Wschodniej*, "Lithuania" 2002 nr 1/2, s. 176-188.
Bajcar A., *Właściwości wielokulturowego dziedzictwa Europy Środkowo-Wschodniej*, "Lithuania" 1994 nr 2/3, s. 36-46.
Barbier B., *Mitteleuropa. Definicja geograficzna*, "Przegląd Geograficzny" 1992 nr 2-3.
Bartkowski T., *Gdzie leży Europa Środkowa?*, "Przegląd Powszechny" 1992 nr 7-8, s. 24-34.
Bender P., *Mitteleuropa - Mode, Modell oder Motiv?*, "Europäische Rundschau" 1987 nr 1.
Benhold M., *Mitteleuropa - eine deutsche Politiktradition. Zu Friedrichs Naumanns Konzeption und ihren Folgen*, "Blätter für die deutsche und internationale Politik" 1992 nr 8.
Berend I.T., *What is Central and Eastern Europe?*, "European Journal of Social Theory" 2005 nr 4, s. 401-416.
Białasiewicz L., *Another Europe: remembering Habsburg Galicia*, "Cultural Geographies" 2003 nr 10, s. 21-44.
Bibo I., *Konsolidacja Europy Wschodniej*, "Obóz" 1987 nr 11, s. 18-26.
Bibo I., *Nęcza małych państw wschodnioeuropejskich*, "Krasnogruda" 1994 nr 2-3, s. 20-32.
Bobrownicka M., *Człowiek Europy Środkowej: odrębna kategoria czy mit?*, "Prace Komisji Środkowoeuropejskiej" 2000 t. 7, s. 101-115.
Bobrownicka M., *Europa Środkowa Milana Kundery czyli destrukcja słowiańskiego mitu*, w: M. Bobrownicka (red.), *Mity narodowe w literaturach słowiańskich*, Kraków 1992.
Bochenek M., *Robert William Seton-Watson i jego koncepcje przebudowy Europy Środkowej*, Kraków 1991.
Bodrożić M., *Europa Środkowa, wirtualna tęsknota*, „Kafka. Kwartalnik środkowoeuropejski” 2001 nr 2, s. 56-59.
Bogdanović B., *Rytualne zabijanie miast*, "Krasnogruda" 1997 nr 6, s. 27-32.
Bogdański R., *Prawdziwy koniec Europy Środkowej?*, "Obóz" 1991/1992 nr 21, s. 166-174.
Bojtár E., *Eastern or Central Europe*, "Cross Currents" 1988 nr 7, s. 353-369.
Bondy F., *Europy Środkowe*, "Aneks" 1988 nr 51-52, s. 152-162.
Brechtel J., *Mitteleuropa and German politics, 1948 to the present*, New York 1996.
Brix E., *Nowe spojrzenie na Europę Środkową*, w: J. Purchla (red.), *Od świata granic do świata horyzontów*, Kraków 2001, s. 328-334.
Brix E., *Pochwała miast Europy Środkowej*, "Krasnogruda" 1999, nr 9, s. 13-20.
Brix E., *Przyszłość Europy Środkowej*, w: J. Purchla (red.), *Europa Środkowa - nowy wymiar dziedzictwa*, Kraków 2002, s. 17-21.
Brzechczyn K., *Odrębność historyczna Europy Środkowej: studium metodologiczne*, Poznań 1998.
Brzeziński Z., *Powrót do Europy Środkowej*, "Aneks" 1988 nr 49, s. 3-12.
Buchala R., *Szansę międzynarodowego zbliżenia w Europie Środkowej*, "Sprawy Międzynarodowe" 1990 nr 2, s. 93-104.
Buchowski M., Kolbon I., *Od "Mitteleuropę" do Europy Środkowej: zarys dziejów idei*, "Sprawy Narodowościowe. Seria nowa" 2001 z. 19, s. 11-32.
Bukowiński W., *Idea jagiellońska*, "A.B.C. - Adriatyk - Bałtyk - Morze Czarne" 1987 nr 5, s. 24-29.
Burmeister H.S., Boldt F., Mészáros G., *Mitteleuropa. Traum oder Trauma? Überlegungen zum Selbstbild einer Region*, Bremen 1988.
Busek E. (red.), *Aufbruch nach Mitteleuropa: Rekonstruktionen eines versunkenen Kontinenten*, Wien 1986.
Busek E., Brix E., *Projekt Mitteleuropa*, Wien 1986.
Čarnogurský J., *Geopolitika střední Evropy*, "Střední Evropa" 2005 nr 22, s. 015-023.
Chmel R., *Tożsamość śródka*, "Gazeta Wyborcza" 1993 nr 278, s. 8.
Chodubski A., *Kultura Europy Środkowo-Wschodniej - poszukiwanie wspólnych korzeni*, w: T. Wallas (red.), *Europa Środkowo-Wschodnia a globalizacja*, Poznań 2000, s. 119-130.
Chodubski A., *O tożsamości Europy Środkowo-Wschodniej*, "Cywilizacje w Czasie i Przestrzeni" 1999 nr 5, s. 77-90.
Ciechański J., *Teoria geopolityki a realia Europy Wschodniej*, "Sprawy Międzynarodowe" 1991 nr 2, s. 75-86.
Cybula A., Majcherkiewicz T., *Wielokulturowość regionu środkowoeuropejskiego a narody i państwa narodowe. Przykład Górnego Śląska*, "Sprawy Narodowościowe. Seria nowa" 2005 z. 26, s. 135-156.
Cywiński B., *Baśń niepodległa czyli w stronę politologii kultury. Wykłady witebskie*, Warszawa 2006.
Cywiński B., *Doświadczenie Europy*, Warszawa 1985.
Cywiński B., *Mój kawalek Europy*, Warszawa 1994.
Cywiński B., *Przeciwko Jalcie bis*, "Plus-Minus" (dodatek do „Rzeczpospolitej”) 2003 nr 33, s. A7-A10.
Cywiński B., *Saper na krawędzi Europy*, "Rzeczpospolita" 2001 nr 47.
Cywiński B., *Widoki z krawędzi Zachodu*, "Rzeczpospolita" 2002 nr 87, s. A6.
Czarnocki A., *Europa Środkowa. Europa Środkowowschodnia: geopolityczne a historyczno-kulturowe rozumienie pojęć*, "Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K: Politologia" 1994 nr 1, s. 23-35.
Czerni K., *Granice Europy*, "Znak" 1993, nr 6, s. 139-145.
Czyżewski K., *Kompleks Atlantydy, czyli Europa Środkowa po końcu świata*, "Borussia" 2001 nr 24/25.
Czyżewski K., *Od granic do samego środka, czyli Europejczycy w poszukiwaniu tożsamości*, "Borussia" 1995 nr 10, s. 18-25.
Czyżewski K., *Od granic do samego środka. Europejczycy w poszukiwaniu tożsamości*, w: A. Tyska (red.), *Róża wiatrów Europy. O środkowoeuropejskiej tożsamości kulturowej*, Warszawa 1999, s. 111-118.
Czyżewski K., *Poszukiwanie ojczyzny - rozmowa z Czesławem Miłoszem*, "Krasnogruda" 1993 nr 1, s. 11-16.
Czyżewski K., *Powrót Europy Środkowej*, "Kultura" 1997 nr 10, s. 62-70.
Davies N., Moorhouse R., *Mikrokosmos. Portret miasta środkowoeuropejskiego. Wrocław, Breslau, Bratislava*, Kraków 2002.
Drzewucki J., *Europejska ojczyzna*, "Rzeczpospolita" 03.06.1998.
Duchardt H., Kunz A. (red.), *Reich oder Nation? Mitteleuropa 1780-1815*, Mainz 1998.
Dvornik F., *The Making of Central and Eastern Europe*, London 1949.
Dybczak K., *Katolicka Europa Środkowa czy strefa postkomunistyczna?*, "Arcana" 2001 nr 3, s. 6-15.
Dylągowa M. (red.), *Między Wschodem a Zachodem*, Lublin 1994.
Dziamski G., *Hybrydyczna tożsamość Europy Środkowej*, w: W. Kalaga (red.), *Dylematy wielokulturowości*, Kraków 2004, s. 163-176.
Dziewanowski K., *Europa Środkowa na koczcie psychoanalizy*, "Przegląd Powszechny" 1995 nr 5, s. 231-235.
Essen A., *Mała Entente jako przejaw tendencji integracyjnych w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej w okresie międzywojennym*, "Studia Polono-Danubiana et Balcanica", Zeszyty Naukowe UJ. Prace Historyczne 1992, s. 97-125.
Filipec J., *Wende der Ideologien und Mitteleuropa*, w: P. Gerlich, K. Glass, B. Serloth (red.), *Neuland Mitteleuropa. Ideologiedefizite und Identitätskrisen*, Wien-Toruń 1995, s. 59-63.
Fischer E., *The passing of Mitteleuropa*, w: W.G. East, A.E. Moodie (red.), *The changing world - studies in political geography*, London 1961.
Fiut A., *Być albo nie być Środkowoeuropejczykiem*, Kraków 1999.
Forbelsky J., *Europe Centrale*, "Krasnogruda" 1996 nr 5, s. 210-213.
Forbelsky J., *Mitteleuropa Naumanna dziś*, "Krasnogruda" 1993 nr 1.
Foucher M., *Fragments d'Europe*, Maxeville 1993.
Frommelt R., *PanEuropa oder Mitteleuropa: Einigungsbestrebungen im Kalkül deutscher Wirtschaft und Politik 1925-1933*, Stuttgart 1977.
Gauf K.-M., *Europejski alfabet*, Wołowiec 2008.
Gedl M., *Kształtowanie się środkowoeuropejskiej jedności kulturowej w II tysiącleciu przed Chrystusem*, "Prace Komisji Środkowoeuropejskiej" 1997 t. 5, s. 7-20.
Geremek B., *Tożsamość Europy Środkowej*, "Przegląd Polityczny" 1994 nr 26, s. 46-52.
Gerlich P., Glass K. (red.), *Bewältigen oder Bewahren. Dilemmas des mitteleuropäischen Wandels*, Wien 1994.
Gerlich P., Glass K. (red.), *Wege aus der Krise. Mitteleuropäische Phantasmagorien*, Wien 1993.
Gerlich P., Glass K., Serloth B. (red.), *Neuland Mitteleuropa: Ideologiedefizite und Identitätskrisen*, Wien-Toruń 1995.
Glass K., *Quo vadis Europa Środkowa?*, w: A. Tyska (red.), *Róża wiatrów Europy. O środkowoeuropejskiej tożsamości kulturowej*, Warszawa 1999, s. 124-132.
Glass K., *Świadomość historyczna i kulturowa a przemiany czasu: Europa Środkowowschodnia w latach dziewięćdziesiątych*, "Europa Wschodu i Zachodu" 1999 nr 3, s. 102-107.
Golombowski B. (red.), *Siedem granic, osiem kultur i Europa*, Łomża 2001.

- Golembiński F., *Środowisko kulturowe Europy Środkowej*, w: E. Zieliński (red.), *Transformacja ustrojowa państw Europy Środkowej i Wschodniej*, Warszawa 1996.
- Golebiowski B., *Bogactwa transkulturowości*, w: B. Golebiowski (red.), *Siedem granic, osiem kultur i Europa*, Łomża 2001, s. 127-138.
- Goryńska-Bittner B., *Być Środkowoeuropejszczykiem - między uniwersalizmem potrzebą a potrzebą zakorzenienia*, "Przegląd Polityczny" 2002 nr 2, s. 107-112.
- Goźdźiak G., Jąlowiecki B. (red.), *The Identity of Central Europe - L'Identité de l'Europe Centrale*, Warsaw 1997.
- Goworowska-Puchala I., *Mittleuropa: rżerzi Starego Kontynentu*, Toruń 1997.
- Graubard S.R. (red.), *Eastern Europe... Central Europe... Europe*, San Francisco-Oxford 1991.
- Grygajtis K., *U początków idei Międzymorza*, "Nowe Sprawy Polityczne" 2003 nr 13-14.
- Halecki O., *Borderlands of Western Civilization. A History of East Central Europe*, New York 1952.
- Halecki O., *Europa. Grenzen und Gliederungen seiner Geschichte*, Darmstadt 1957.
- Halecki O., *Grenzraum des Abendlandes. Eine Geschichte Ostmitteleuropas*, Salzburg 1956.
- Halecki O., *Jadwiga Anegawerska i kształtowanie się Europy Środkowowschodniej*, Kraków 2000.
- Heiderich F., *Mittleuropa*, "Geographie des Welthandels Bd. 1, 4 Auflage 1926 S. 5".
- Herman M., *Kraje Europy Środkowo- i Południowo-Wschodniej w poszukiwaniu nowej tożsamości*, "Przegląd Zachodni" 1997 nr 4, s. 224-228.
- Horecky P.L. (red.), *East Central Europe. A Guide to Basic Publications*, Chicago-London 1969.
- Jabłoński A.W., *Idea Europy Środkowej i próby jej realizacji po 1989 roku*, w: R. Gelles, M.S. Wolański (red.), *Studia Historyczne i Polityczne*, Wrocław 1997, s. 415-426.
- Jeszszyski G., *Central Europe and Appeasement*, "Przegląd Środkowoeuropejski" 1996 nr 16, s. 24-26.
- Johnson L.R., *Central Europe, Enemies, Neighbours, Friends*, New York-Oxford 1996.
- Judt T., *The rediscovery of Central Europe*, "Daedalus" 1990 nr 1, s. 46-49.
- Jukubaitis A., *Druga Europa*, "Tygodnik Powszechny" 1991 nr 32, s. 6.
- Jürgen E., *Mittleuropa! Deutsche Pläne zur europäischen Neuordnung (1918-1945)*, Stuttgart 1999.
- Juros H., *Europa - quo vadis?*, "Przegląd Zachodni" 2003 nr 2, s. 19-26.
- Kalaga W. (red.), *Dylematy wielokulturowości*, Kraków 2004.
- Kamiński A.Z., *Geopolityka Europy Środkowo-Wschodniej*, "Obóz" 1998 nr 34, s. 31-56.
- Katzenstein P.P. (red.), *Mittleuropa: between Europe and Germany*, Providence 1997.
- Kaute W., *Europa Środkowa jako formacja kultury. Zarys problematyki*, w: B. Golebiowski (red.), *Siedem granic, siedem kultur i Europa*, Łomża 2001, s. 141-157.
- Kieniewicz J., *Czy Europa Wschodnia jest możliwa?*, "Arcana" 1999 nr 29, s. 54-67.
- Kieniewicz J., *Stojąc w drzwiach: odczytywanie dziedzictwa i wybór przynależności*, w: J. Purchla (red.), *Europa Środkowa - nowy wymiar dziedzictwa*, Kraków 2002, s. 81-92.
- Kiś D., *Wariacje na tematy środkowoeuropejskie*, "Res Publica" 1989 nr 1, s. 21-29.
- Kiss C.G., *Dwie wizje duchowej ojczyzny w Europie Środkowej - Stanisław Vincenz i Laszlo Nemeth*, w: J. Wyrozumski (red.), *Polska i Węgry w kulturze i cywilizacji europejskiej*, Kraków 1997, s. 269-278.
- Kiss E., *Nation - Ideologie - Staat im postsocialistischen Mittleuropa*, w: P. Gerlich, K. Glass, B. Serloth (red.), *Neuland Mittleuropa. Ideologiedefizite und Identitätskrisen*, Wien-Toruń 1995, s. 93-97.
- Kłoczowski J., *Europa Środkowo-Wschodnia*, w: *Historicy wobec problemów tożsamości narodowej i europejskiej - między nacjonalizmem a uniwersalizmem XVIII-XX wiek. Materiały Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*, Lublin 1992, s. 9-16.
- Kłoczowski J., Kras P., Łaskiewicz H. (red.), *Unia Lubelska i tradycje integracyjne w Europie Środkowo-Wschodniej*, Lublin 1999.
- Kłoczowski J., Łukaszewski M. (red.), *Tradycje różnorodności kulturowej i religijnej w Europie Środkowo-Wschodniej*, Lublin 2003.
- Kłoczowski J., *Młodsza Europa: Europa Środkowo-Wschodnia w kręgu cywilizacji chrześcijańskiej średniowiecza*, Warszawa 1998.
- Kłoczowski J., *Nasza Europa Środkowo-Wschodnia*, "Znak" 1990 nr 1, s. 9.
- Kłokowska A., *Sąsiedztwo narodowe i uniwersalizacja kultury*, "Kultura i Społeczeństwo" 1991 nr 4, s. 19-34.
- Kořta M., Jasińska-Kania A. (red.), *Stereotypy i uprzedzenia: uwarunkowania psychologiczne i kulturowe*, Warszawa 2001.
- Kojew K., *Sąsiedztwo: między widocznością a niewidocznością*, "Kultura i Społeczeństwo" 1991 nr 4, s. 47-58.
- Konrad G. (w rozmowie z K. Czyżewskim), *Człowiek rozgląda się i widzi, że ma wielką rodzinę*, "Krasnogruda" 1993 nr 1, s. 33-36.
- Konrad G., *Antipolitik. Mittleuropäische Meditation*, Frankfurt/M 1985.
- Konrad G., *Czy można jeszcze śnić o Europie Środkowej*, "Prezentacje" 1989 nr 7-8.
- Konrad G., *Mein Traum von Mittleuropa*, w: Kursbuch 1981.
- Konrad G., *Sen o Europie Środkowej*, "Polityka" 1988 nr 46, s. 11.
- Kopecek M., *Politics, Antipolitics, and Czech in Central Europe: The Idea of "Visegrád Cooperation" and Its Reflection in Czech Politics in the 1990s*, "IWM Junior Visiting Fellows Conferences" Vol. XII/1 (2002).
- Koszel B., *Koncepcja Mittleuropa a niemiecka praktyka polityczna w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej (do 1945 r.)*, w: R. Gelles, M.S. Wolański (red.), *Studia Historyczne i Polityczne*, Wrocław 1997, s. 131-141.
- Kozłowski J., *Mittleuropa rediwna? Europa Środkowo- i Południowo-Wschodnia w polityce zjednoczonych Niemiec*, Poznań 1999.
- Kozłowski J.K., Machnik J., *U zarania kulturowej jedności w Europie Środkowej (V-II tysiąclecie przed Chrystusem)*, "Prace Komisji Środkowoeuropejskiej" 1996 nr 4, s. 8-26.
- Krejčí O., *Geopolitika středoevropského prostoru*, Praha 2001.
- Kroutvor J., *Europa Środkowa: anegdota i historia*, Izabelin 1998.
- Kroutvor J., *Střední Evropa. Torzo omiláné historie*, "Svědectví" 1984/1985 nr 89/90, s. 261-276.
- Kula M., *Naznaczeni przez Europę Wschodnią*, "Sprawy Narodowościowe. Seria nowa" 1994 z. 1 (4), s. 19-25.
- Kundera M., *Die Tragödie Mittleuropas*, "Osteuropa-Info" 1984 nr 2.
- Kundera M., *Obrabowany Zachód czyli tragedia Europy Środkowej*, "Obóz" 1987 nr 11, s. 5-17.
- Kundera M., *Zachód porwany albo tragedia Europy Środkowej*, "Zeszyty Literackie" 1984 nr 5.
- Kundera M., *Zachód porwany: eseje i polemiki*, Wrocław 1984.
- Kusy M., *We, Central-European East Europeans*, w: G. Schöpflin, N. Wood (red.), *In search of Central Europe*, Cambridge 1989.
- Kwaśniewski K., *Integracja Europejska jako zagadnienie narodowościowe*, "Sprawy Narodowościowe. Seria nowa" 1993 z. 1 (2), s. 21-35.
- Lendl E., *Gibt es noch ein Mittleuropa? Die mitteleuropäische Kulturlandschaft im Umbruch der Gegenwart*, "Wissenschaft und Weltbild" 1952 nr 8, s. 269-280.
- Liebig A., *Pojęcie "Narodu" między Wschodem a Zachodem*, "Obóz" 1999 nr 36, s. 15-34.
- List F., *Ein mitteleuropäischer Staatenverband*, Leipzig 1914.
- Lobkowicz N., *Europa Środkowa i Wschodnia - miejsce spotkań Wschodu i Zachodu*, w: A. Rzegocki (red.), *Narody i historia*, Kraków 2000, s. 136-141.
- Lord C. (red.), *Central Europe: core or periphery?*, Copenhagen 2000.
- Laptos J., *Koncepcje integracji Europy Środkowo-Wschodniej w świetle publikacji "Internarium"*, w: Stawowy-Kawka I., Rojek W. (red.), *Ku zjednoczonej Europie: studia nad Europą Środkową i Południowo-Wschodnią w XIX i XX wieku*, Kraków 1997, s. 125-140.
- Łukaszów J. (T. Olszański), *Międzymorze - czym jest, czym może być*, "Międzymorze" 1988 nr 2-3/3-4.
- Macura V., *Sen o Europie*, "Pamiętnik Słowiański" 1999 t. 49, s. 115-132.
- Maier Ch.S., *Whose Mittleuropa? Central Europe between Memory and Obsolescence*, w: G. Bischof, A. Pelinka (red.), *Contemporary Austrian Studies I*, New Brunswick 1993, s. 8-18.
- Martonne de E., *Europa centrale*, Paris 1930.
- Masaryk T.G., *Nová Evropa*, Brno 1994.
- Matusak P., *Polskie koncepcje integracyjne Europy Podziemnej 1939-1945*, "Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K: Politologia" 1999 nr 6, s. 233-244.
- Mazurkiewicz P., *Oddychać dwoma płucami. Tożsamość Europy Środkowej*, "Społeczeństwo" 2003 nr 2, s. 207-227.
- Meyer H.C., *Mittleuropa in German Thought and Action 1815-1945*, Nijhoff 1955.
- Migiel J., *Powrót Niemców do Europy Środkowej po zjednoczeniu*, "Obóz" 1999 nr 36, s. 81-96.
- Mikołajczak A., Szulc W., Zieliński B. (red.), *Idee wspólnotowe Słowiańszczyzny*, Poznań 2004.
- Miłosz Cz., *Central European attitudes*, w: Schöpflin G., Wood N. (red.), *In search of Central Europe*, Cambridge 1989.
- Miłosz Cz., *O naszej Europie*, "Kultura" 1986 nr 4.
- Miłosz Cz., *Rodzina Europa*, Paryż 1959.
- Molnár I., *Środkowoeuropejskość*, "Międzynarodowy Przegląd Polityczny" nr 8/9.
- Morvay P., *Europa (Od)Środkowa*, "Gazeta Środkowoeuropejska" 2000/09/28, s. 16.
- Mutton A.F.A., *Central Europe. A regional and human geography*, London 1961.
- Neumann I.B., *Forgetting the Central Europe of the 1980s*, w: C. Lord (red.), *Central Europe: core or periphery?*, Copenhagen 2000.
- Nolte H.-H., *"Spóźnione" narody w Europie Środkowej i Wschodniej*, "Przegląd Zachodni" 1995 nr 2, s. 35-52.
- Nowicka J., *Czy Europejczycy ze wschodu i zachodu mówią tym samym językiem?*, "Znak" 1994, nr 1, s. 87-99.
- Nowicki J., *Rewindykacja europejskości - tożsamość Europy Centralnej*, "Studia Europejskie" 1999 nr 3, s. 79-89.
- Okey R., *Central Europe - Eastern Europe: Behind the Definitions*, "Past and Present" 1992 nr 137, s. 102-133.
- Olejniczak J., *Arkadia i male ojczyzny. Vincenz, Stempowski, Wittin, Miłosz*, Kraków 1992.
- Papcke S. (red.), *Traumland Mittleuropa? Beiträge zu einer aktuellen Kontroverse*, Darmstadt 1988.
- Partsch J., *Mittleuropa. Die Länder und Völker von den Westalpen und dem Balkan bis zum Kanal und das Kurische Haff*, Gotha 1904.
- Pauli R., *Mittleuropa als Prinzip*, "Europäische Rundschau" 1987 nr 1.
- Pelinka A., *Mythos Mittleuropa*, w: P. Gerlich, K. Glass, B. Serloth (red.), *Neuland Mittleuropa. Ideologiedefizite und Identitätskrisen*, Wien-Toruń 1995, s. 13-17.
- Pieniążek-Marković K., Rem G., Zieliński B. (red.), *Nasza środkowoeuropejska ars combinatoria*, Poznań 2007.
- Pithart P., *Co zrobiliśmy z Europą Środkową?*, "Europa" (dodatek do "Faktu"), 2005 nr 6, s. 6-7.
- Plaschka R.G., Haselstein H. u. a., *Mittleuropa Konzeptionen in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts*, Wien 1995.
- Podraza A., *Europa Środkowa. Zarys przestrzenny i historia regionu*, "Prace Komisji Środkowoeuropejskiej" 1993 nr 1, s. 23-34.
- Polanowska-Sygułska B., *Tożsamość na styku trzech kultur*, "Przegląd Polityczny" 2002 nr 54, s. 106-119.
- Pribersy A. (red.), *Europa and Mittleuropa? Eine Umschreibung Österreichs*, Wien 1991.
- Purchla J. (red.), *Europa Środkowa - nowy wymiar dziedzictwa*, Kraków 2002.
- Raabe K., Sznajderman M. (red.), *Znikająca Europa*, Wołowiec 2006.
- Rathkolb O., *Eastern Central Europe U.S.-Zentraleuropa-Perzeptionen (1984-1994)*, w: P. Gerlich, K. Glass, B. Serloth (red.), *Neuland Mittleuropa. Ideologiedefizite und Identitätskrisen*, Wien-Toruń 1995, s. 117-123.
- Rider Le J., *Mittleuropa. Auf den Spuren eines Begriffes*, Wien 1994.
- Robotycki Cz., *Cultural identity and ethnicity in Central Europe*, Kraków 2003.
- Rojek W., Laptos J., *Projekt organizacji państw Europy Środkowo-Wschodniej (1942-1950). Analiza porównawcza*, "Prace Komisji Środkowoeuropejskiej" 1995, t. III, s. 107-122.
- Romert A., *Europa Środkowa w Europie Środkowej dziś - mit i postulat*, "Obóz" 1988 nr 15, s. 133-135.
- Rościszewski M., *Europa Środkowa i jej specyfika przestrzenna*, "Przegląd Geograficzny" 1992 nr 1-2, s. 3-18.
- Rüb M., *Gdzie leży Europa Środkowa?*, "Kafka. Kwartalnik środkowoeuropejski" 2001 nr 1, s. 14-20.
- Rupnik J., *Central Europe or Mittleuropa? "Daedalus"* 1990 nr 1.
- Rupnik J., *Europa Środkowa*, "Gazeta Wyborcza" 1994 nr 104, s. 13.
- Samsonowicz H., *Członek rodziny czy niechciane dziecko? Wartości wnoszone do dziedzictwa europejskiego przez kraje Europy Środkowej*, w: J. Purchla (red.), *Europa Środkowa - nowy wymiar dziedzictwa*, Kraków 2002, s. 29-32.
- Samsonowicz H., *Wkład Europy Środkowo-Wschodniej do cywilizacji europejskiej*, "Lithuania" 1994 nr 2/3, s. 23-30.
- Schenk W., *Mittleuropa - typologische Annäherungen an einen schwierigen Begriff aus der Sicht der Geographie*, "Europa Regional" 1995 nr 4, s. 25.
- Schlögel K., *Die Mitte liegt ostwärts: die Deutschen, der verlorene Osten und Mittleuropa*, Berlin 1989.
- Schöpflin G., Wood N. (red.), *In Search of Central Europe*, Cambridge 1989.
- Schwarz E., *Central Europe - what it is and what it is not*, w: Schöpflin G., Wood N. (red.), *In search of Central Europe*, Cambridge 1989.
- Sikorski R., *Porzuć Europa Środkowa*, "Rzeczpospolita" 1993, 23.11.
- Sinnhuber K.A., *Central Europe - Mittleuropa - Europe Central. An Analysis of a Geographical term*, *The Institute of British Geographers*, "Transactions and Papers" 1954 nr 15.

Skak M., *Central Europe - A Lesson in Co-existence?*, "Studia Polityczne" 2001 nr 12, s. 163-170.
Skotnicka-Illasiewicz E., *Może tu Wschód, a może tu Zachód?*, "Studia Europejskie" 2000 nr 2, s. 11-20.
Smogorzewski K., *Myśli o integracji Europy Środkowo-Wschodniej 1939-1944*, Warszawa 2001.
Spangenberg D. (red.), *Die blockierte Vergangenheit: Nachdenken über Mitteleuropa*, Berlin 1987.
Stachowski Z. (red.), *Koncepcje integracyjne w myśli narodów słowiańskich*, Warszawa-Tycyn 1999.
Stańczyk J., *Europa Środkowa - kryteria wyodrębnienia i cechy regionu*, "Studia Polityczne" 2001 nr 12, s. 197-211.
Stańczyk J., *Nowy regionalizm w Europie Środkowej*, "Wojsko i Wychowanie" 1999 nr 2.
Stirk P.M.R. (red.), *Mitteleuropa. History and Prospects*, Edinburgh 1994.
Stirk P.M.R., *Introduction: the idea of Mitteleuropa*, w: P. Stirk (red.), *Mitteleuropa: history and prospects*, Edinburgh 1994.
Suppan A., *Der Begriff "Mitteleuropa" im Kontext der geopolitischen Veränderungen seit Beginn des 19. Jahrhunderts*, "Mitteilungen der österreichischen Geographischen Gesellschaft" 1990 nr 132, s. 192-212.
Surdyski J., *Chore serce Europy. Między filandryzją a ottomanizacją*, "Krytyka. Kwartalnik Polityczny" 1989 nr 31, s. 15-19.
Szarota P., *W poszukiwaniu środkowoeuropejskiej tożsamości*, "Kultura i Społeczeństwo" 2000 nr 1, s. 113-127.
Szczepański T., *Międzymorze*, Warszawa 1993.
Szukalski W., *Federalizacja Europy Środkowo-Wschodniej*, "Obóz" 1987 nr 11, s. 30-38.
Śliwiński M., *Świadomość narodowa, świadomość pograniczna*, "Obóz" 1993 nr 27, s. 35-48.
Tismaneanu V., *Węgry i Rumunia: dwie ścieżki*, "Gazeta Środkowoeuropejska", www.gazeta.pl.
Tkaczyński J.W., *"Mitteleuropa" Friedricha Naumanna*, "Arcana" 2000 nr 32, s. 103-115.
Todorova M., *Isn't Central Europe dead? A response to Iver Neumann's Forgetting the Central Europe of the 1980s*, w: C. Lord (red.), *Central Europe: core or periphery?*, Copenhagen 2000.
Tomaszewski A., *Europa Środkowa jako obszar kulturowy*, w: J. Purchla (red.), *Od świata granic do świata horyzontów*, Kraków 2001, s. 57-69.
Tomaszewski J., *Europa Środkowa i Południowo-Wschódna: cechy charakterystyczne i granice regionu*, "Ekonomia" 1976 nr 36.
Tomaszewski J., *Europa Środkowo-Wschodnia 1944-1968: powstanie, ewolucja, funkcjonowanie*, Warszawa 1996.
Topolska M.B., *Czy tradycje wielokulturowości mogą być dziedziczne?*, "Sprawy Narodowościowe. Seria nowa" 1999 nr 14/15, s. 101-112.
Turrini P., *Z austriackiego „domu wariatów”*, „Kafka. Kwartalnik Środkowoeuropejski" 2002 nr 6, s. 56-57.
Tyszką A. (red.), *Róża wiatrów Europy: o śródkowoeuropejskiej tożsamości kulturowej*, Warszawa 1999.
Tyszką A., *Przestrzeń kulturowa "środka Europy"*, w: A. Tyszką (red.), *Róża wiatrów Europy. O śródkowoeuropejskiej tożsamości kulturowej*, Warszawa 1999, s. 31-46.
Tyszką A., *Rodzimność i uniwersalizm śródkontynentu*, w: A. Tyszką (red.), *Róża wiatrów Europy. O śródkowoeuropejskiej tożsamości kulturowej*, Warszawa 1999, s. 133-142.
Tyszką A., *The Cultural Space of Central Europe*, w: J. Kłoczowski, S. Łukasiewicz (red.), *Tożsamość, odmiennosc i kultura pokoju*, Lublin 1998.
Tyszkiewicz J. (red.), *Z dziejów średniowiecznej Europy Środkowo-Wschodniej: zbiór studiów*, Warszawa 1998.
Urban G. (w rozmowie z R. Bogdańskim), *Co to jest Europa Środkowa?*, "Obóz" 1990 nr 18, s. 24-31.
Urbańczyk P. (red.), *Origins of Central Europe*, Warsaw 1997.
Vaitkus S., *Kim jest mój sąsiad?*, "Kultura i Społeczeństwo" 1991 nr 4, s. 35-46.
Wagner F.S., *Toward a New Central Europe*, www.hungary.com/corvinus/lib/wagner
Wagner R., *Wśród braci (skorowidz środkowoeuropejskiej nienawiści)*, "Krasnogruda" 1994 nr 2-3, s. 198-202.
Walas T., *Narody i stereotypy*, Kraków 1995.
Wandyz P.S., *Mity i kompleksy Europy Środkowo-Wschodniej*, "Przegląd Polityczny" 2001 nr 51, s. 44-46.
Wandyz P.S., *Mity, stereotypy i kompleksy w dziejach Europy Środkowo-Wschodniej*, w: J. Purchla (red.), *Europa Środkowa - nowy wymiar dziedzictwa*, Kraków 2002, s. 33-41.
Wandyz P.S., *The Myths and Complexes of East Central Europe*, "The Polish Foreign Affairs Digest" 2001 nr 1.
Wentia J., *Geschichtsschreibung in Mitteleuropa: Projekte und Forschungsprobleme*, Toruń 1999.
Wiegandt E., *Literacki mit pograniczna, a idea Europy Środkowej*, "Krasnogruda" 1995 nr 4, s. 199-201.
Wirsing G., *Zwischen Europa und die deutsche Zukunft*, Jena 1932.
Wojanowicz J., *Europa Środkowa jako region fizycznogeograficzny - podstawy wydzielenia, granice*, "Przegląd Geograficzny" 1999 nr 3, s. 211-223.
Wolff-Powęska A., *Kryzys tożsamości w krajach Europy Środkowej w okresie transformacji*, "Przegląd Zachodni" 1997 nr 4, s. 3-14.
Wolff-Powęska A., *Mitteleuropa - ziemia obiecana?*, "Przegląd Zachodni" 1988 nr 4, s. 1-24.
Zajac P., *Europa Środkowa od Semmeringu do Muerzschlag - Długi, środkowoeuropejski dzień*, "Gazeta Środkowoeuropejska" 1994/07/30, s. 18.
Zajączkowski W., *Europa Środkowa w poszukiwaniu jedności*, "Przegląd Polityczny" 1994 nr 23, s. 56-58.
Zenderowski R., *Między Rosją a Niemcami. Identyfikacja polityczna i kultura Polaków i Czechów*, "Sprawy Narodowościowe. Seria nowa" 2004 z. 24-25, s. 133-153.
Zenderowski R., *Pomiędzy Wschodem a Zachodem?*, "Przegląd Zachodni" 2004 nr 3, s. 3-19.
Zieliński B. (red.), *Narodowy i ponadnarodowy model kultury: Europa Środkowa i Półwysep Bałkański*, Poznań 2002.
Ziółkowski M., *Wspólnota przetrzeźni i odmiennosci tradycji - sąsiedzie kultury etnicznej*, "Kultura i Społeczeństwo" 1991 nr 4, s. 59-70.
Zarnowski J., *East-Central Europe, a periphery of "genuine Europe"*, "Acta Poloniae Historica" 2000 nr 82, s. 171-183.
Żyliński L., *Mitteleuropa versus Międzymorze*, w: A. Lawaty, H. Orłowski (red.), *Polacy i Niemcy. Historia - kultura - polityka*, Poznań 2003, s. 136-145.

CZASOPISMA, NA ŁAMACH KTÓRYCH PODEJMOWANA JEST PROBLEMATYKA ŚRODKOWEUROPEJSKA

BULLETIN OF PEACE PROPOSALS ● CEU POLITICAL SCIENCE JOURNAL ● ETHNICITIES ● MEMORY STUDIES ● METHOD & THEORY IN THE STUDY OF RELIGION ● MILLENNIUM - JOURNAL OF INTERNATIONAL STUDIES ● NATIONAL IDENTITIES ● A.B.C. - ADRIATYK - BAŁTYK - MORZE CZARNE ● ACTA BALTICA ● ACTA SLAVICA IAPONICA ● ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE - PHILOSOPHICA ET HISTORICA ● ACTA UNIVERSITATIS WRATISLAVIENSIS. POLITOLOGIA ● AD MERITUM ● AKCENT ● ANEKS ● ANNALES UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA. SECTIO K: POLITOLOGIA ● ARCANIA ● AUS POLITIK UND ZEITGESCHICHTE (DOKUMENTE DUS DAS PARLAMENT) ● AUSTRIAN HISTORY YEARBOOK ● BALCAN NEIGHBOURS ● BALCANICA - ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES ● BALCANICA POSNANIENSIS ● BIOGRAF - ČASOPIS PRO BIOGRAFICKOU A REFLEXIVNÍ SOCIOLOGII ● BOHEMIA - ZEITSCHRIFT DES COLLEGIUM CAROLINUM MÜNCHEN ● BOHEMIA - ZEITSCHRIFT FÜR GESCHICHTE UND KULTUR DER BÖHEMISCHEN LÄNDER ● BORUSSIA ● BULLETIN INTERNARIUM ● CENTRAL EUROPE ● CENTRAL EUROPE REVIEW ● CENTRAL EUROPEAN HISTORY ● CENTRAL EUROPEAN POLITICAL SCIENCE REVIEW ● ČESKÝ ČASOPIS HISTORICKÝ ● ČLOVĚK A SPOLOČNOST ● COMMUNIST AND POSTCOMMUNIST STUDIES ● CROATIAN INTERNATIONAL RELATIONS REVIEW ● CROSS CURRENTS. A YEARBOOK OF CENTRAL EUROPEAN CULTURE ● CYWILIZACJE W CZASIE I PRZESTRZENI ● DAEDALUS ● DER DONAURAUM ● DIALOG ● DIE NEUE GESELLSCHAFT. FRANKFURTER HEFTE ● DILEMA ● DOKUMENTATION OSTMITTELEUROPA ● DJEJE NAJNOVŠE ● EAST CENTRAL EUROPE (L'EUROPE DU CENTRE EST) ● EAST EUROPEAN MONOGRAPHS ● EAST EUROPEAN POLITICS AND SOCIETIES ● EAST EUROPEAN QUARTERLY ● EAST EUROPEAN REPORTER ● EASTERN REVIEW ● ETUDES BALKANIQUES ● ETUDES DANUBIENNES ● EUROBALCAN ● EUROPA ● EUROPA ETHNICA ● EUROPA REGIONAL ● EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA ● EUROPA WSCHODU I ZACHODU ● EUROPE - ASIA STUDIES ● EUROPEAN SPATIAL RESEARCH AND POLICY ● EUROPEAN YEARBOOK OF MINORITY ISSUES ● FOLIA HISTORICA BOHEMICA ● FOREIGN POLICY REVIEW ● GAZETA ŚRODKOWEUROPEJSKA ● GESCHICHTE UND KULTUR OSTMITTELEUROPA ● HUNGARIAN QUARTERLY ● INFO DONAURAUM - MITTELEUROPA ● INTERNARIUM ● JOURNAL OF CENTRAL EUROPEAN AFFAIRS ● JOURNAL OF COMMUNIST STUDIES AND TRANSITION POLITICS ● JOURNAL OF EAST AND WEST STUDIES ● JOURNAL OF ETHNIC AND MIGRATION STUDIES ● JOURNAL OF EUROPEAN INTEGRATION HISTORY ● JOURNAL OF EUROPEAN STUDIES ● JOURNAL OF GENOCIDE RESEARCH ● JOURNAL OF SOUTHEAST EUROPEAN AND BLACK SEA STUDIES ● JOURNAL OF SOUTHERN EUROPE AND THE BALKANS ● KAFKA. KWARTALNIK ŚRODKOWEUROPEJSKI ● KAKANIAN REVISITED ● KRASNUGRUDA ● KRYTYKA. KWARTALNIK POLITYCZNY ● KULTURA (PARYSKA) ● KULTURA I SPOŁECZEŃSTWO ● KWARTALNIK HISTORYCZNY ● KWARTALNIK STATYSTYKI MIĘDZYNARODOWEJ ● L'AUTRE EUROPE ● LISTY SFPA (SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRAJNÍČNU POLITIKU) ● LITHUANIA ● MEDZINÁRODNÉ OTÁZKY ● MEZINÁRODNÍ POLITIKA ● MEZINÁRODNÍ VZTAHY ● MIĘDZYMORZE ● MIĘDZYNARODOWY PRZEGLĄD POLITYCZNY ● MOSTY ● NATIONALISM AND ETHNIC POLITICS ● NATIONALITIES PAPERS ● NATIONS AND NATIONALISM ● NEGOTIATION JOURNAL ● NEW HUNGARIAN QUARTERLY ● NOWA KOALICJA ● OBÓZ ● ÖDRA ● ÖSTERREICHISCHE OSTHEFTE ● OSTEUROPA ● OSTEUROPA FORUM AKTUELL ● OXFORD SLAVONIC PAPERS ● PAMIĘTNIK SŁOWIAŃSKI ● POGRANICZE. STUDIA SPOŁECZNE ● POLISH FOREIGN AFFAIRS DIGEST ● POLISH POLITICAL SCIENCE YEARBOOK ● POLISH QUARTERLY OF INTERNATIONAL AFFAIRS ● POLISH WESTERN AFFAIRS ● POLISH YEARBOOK OF INTERNATIONAL LAW ● POLITICA INTERNATIONALIA ● POLITICAL SCIENCE ● POLITICKE VEDY ● POLITOLOGICKÁ REVUE (POLITICAL SCIENCE REVIEW) ● POLITOLOGICKÝ ČASOPIS (JOURNAL FOR POLITICAL SCIENCES) ● POLITIKA W EUROPIE ● POLSKI PRZEGLĄD DYPLOMATYCZNY ● POST SOVIET AFFAIRS ● PRACE KOMISJI ŚRODKOWEUROPEJSKIEJ ● PRACE OŠRODKA STUDIÓV VŠCHODNIEJ / CES STUDIES ● PRESSE ● PROGAS. PISMO TOW. PRZYJACIÓŁ NARODÓW EUROPY ŚRODKOWEJ ● PRZEGLĄD POLITOLOGICZNY ● PRZEGLĄD POLITYCZNY ● PRZEGLĄD ŚRODKOWEUROPEJSKI ● PRZEGLĄD STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH ● PRZEGLĄD WSCHODNI ● PRZEGLĄD ZACHODNI ● REGIO. KISEBÉSÉG, POLITIKA, TARSADALOM (REGIO. A REVIEW ON MINORITIES, POLITICS AND SOCIETY) ● RELIGION IN COMMUNIST LANDS ● RELIGION IN EASTERN EUROPE ● RES PUBLICA NOWA ● REVUE DES ETUDES SLAVES ● REVUE DES ETUDES SUD-EST EUROPEENNES ● ROCZNIK INSTYTUTU EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ ● ROCZNIK POLSKIEJ POLITYKI ZAGRANICZNEJ ● ROCZNIK POLSKO-NIEMIECKIE ● SLAVIC REVIEW ● SLAVIC STUDIES ● SLAVONIC AND EAST EUROPEAN REVIEW ● SLAVONIC AND EAST EUROPEAN REVIEW ● SLEZSKÝ SBORNÍK ● SLOVAK FOREIGN POLICY AFFAIRS ● SLOVAK JOURNAL FOR POLITICAL SCIENCES ● SLOVAK STUDIES (CLEVELAND-ROME) ● SLOVANSKÉ HISTORICKÉ ŠTUDIE ● SLOVANSKÉ ŠTUDIE ● SLOVANSKÝ PŘEHLED ● SOCIOLOGIA. SLOVAK SOCIOLOGICAL REVIEW ● SOCIOLOGICKÝ ČASOPIS (SOCIOLOGICAL REVIEW) ● SOUČASNÁ EVROPA A ČESKA REPUBLIKA ● SOUDOBÉ DĚJINY ● SOUTHEAST EUROPEAN POLITICS ● SOVIET STUDIES ● SPRAWY MIĘDZYNARODOWE ● SPRAWY NARODOWOŚCIOWE. SERIA NOWA ● SPRAWY POLITYCZNE ● STŘEDNÍ EVROPA. REVUE PRO STŘEDOEVROPSKOU KULTURU A POLITIKU ● STŘEDOEVROPSKÉ POLITICKÉ ŠTUDIE ● STUDIA EUROPEJSKIE ● STUDIA HISTORICA SLAVO-GERMANICA ● STUDIA HISTORICA SLOVACA ● STUDIA POLITOLOGICZNA ● STUDIA POLONICZNA ● STUDIA POLONO-DAUBANIANA ET BALCANICA (ZESZYTY NAUKOWE UJ) ● STUDIA REGIONALNE I LOKALNE ● STUDIA Z DZIEJÓW ROSJI I EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ ● STUDIA Z DZIEJÓW ZSRR I EUROPY ŚRODKOWEJ ● STUDIE K MEDZINÁRODNÍM OTÁZKAM ● SÜDOSTEUROPA ● SVĚDECTVÍ ● THE ANNALS OF THE AMERICAN ACADEMY OF POLITICAL AND SOCIAL SCIENCE ● TYGIEL KULTURY ● TYGODNIK POWSZECHNY ● WIENER SLAVISTISCHES JAHRBUCH ● WIEŻ ● ZEITSCHRIFT FÜR BALKANOLOGIE ● ZEITSCHRIFT FÜR OSTEUROPÄISCHE GESCHICHTE: NEUE FOLGE ● ZEITSCHRIFT FÜR OSTFORSCHUNG ● ZEITSCHRIFT FÜR OSTMITTELEUROPA-FORSCHUNG (ZFO) ● ZESZYTY INSTYTUTU ZACHODNIEGO ● ZESZYTY LITERACKIE ●

OŚRODKI ZAJMUJĄCE SIĘ PROBLEMATYKĄ ŚRODKOWEUROPEJSKĄ

Ośrodki akademickie

POLSKA Studium Europy Środkowej i Wschodniej Uniwersytet Jagielloński – ul. Garbarska 7a, PL-31-131 Kraków, Tel.: +48.12.429.61.95; 422.30.08 wew. 105, Fax: +48.12.422.67.66; 422.17.57, E-mail: office@scees.in.uj.edu.pl, uceesp@cyf-kr.edu.pl; Internet: www.uj.edu.pl ●●● Studium Europy Wschodniej Uniwersytet Warszawski. Instytut Orientalistyczny – Pałac Potockich: wejście C, z dziedzińca, I p., pok. C-10; tel. 55-22-555, fax. 55-22-222, E-mail: studium@uw.edu.pl, Internet: <http://www.studium.uw.edu.pl> ●●● Środkowoeuropejskie Studia Poznawcze. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Collegium Polonicum – ul. T. Kościuszki 1, PL-69-100 Słubice, Tel.: +48.95.759.24.25, Fax: +48.95.759.24.55, Internet: www.cp.euw-frankfurt-o.de. **REPUBLIKA CZEŚKA** Mezinárodní Politologický ústav Masarykovy Univerzity v Brně. Středoevropské politické studie – Gorkého 7, CZ-60200 Brno, Tel./Fax: +42.5.41.61.52.77, E-mail: iips@fss.muni.cz, Internet: www.iips.cz. **AUSTRIA** Wiener Universität. Institut für Osteuropäische Geschichte Geistes- und Kulturwissenschaftliche Fakultät – Spitalgasse 2 Hof 3, A-1090 Wien, Tel.: +43.1.427.741.10, Fax: +43.1.427.794.11, E-mail: Suedeuroapaforschung@univie.ac.at, Internet: www.wegweiser.ac.at/univie/A411.html. **NIEMCY** Comparative Central European Studies. Europa-Universität Viadrina – Grosse Scharrnstrasse 59, D-15230 Frankfurt (Oder), Tel.: +49.335.553.44.52, Fax: +49.335.553.42.25, E-mail: cmces@euw-frankfurt-o.de ●●● Das Osteuropa-Institut der Freier Universität Berlin (OEI) – Garystrasse 55, D-14195 Berlin, Tel.: +49.30.838.533.80, Fax: +49.30.838.537.88, E-mail: oei@zedat.fu-berlin.de, Internet: www.oei.fu-berlin.de ●●● Mitteleuropa Zentrum für Staats-, Wirtschafts- und Kulturwissenschaften, Technische Universität Dresden – Weberplatz 5, Zimmer 128, D-01217 Dresden, Tel.: +49.351.463.378.65, Fax: +49.351.463.377.69, E-mail: mez@mailbox.tu-dresden.de, Internet: <http://www.tu-dresden.de/sulfig/kmz> ●●● Studiengang Kulturgeschichte Ost- und Ostmitteleuropas. Universität Bremen – Klagenfurter Strasse 3, D-28334 Bremen, Tel.: +49.421.218.21.05, Fax: +49.421.218.21.03, Internet: <http://alf.zfn.uni-bremen.de/kultost/index.html> ●●● Zentralinstitutes für Mittel- und Osteuropastudien an der Katholischen Universität Eichstätt-Ingolstadt – D-85071 Eichstätt, Tel.: +49.8421.93.1717; 1715, Fax: +49.8421.93.1780, E-mail: gga043@ku-eichstaett.de, Internet: www.ku-eichstaett.de/ZIMOS. **WĘGRY** Central European University. European Studies Department – Nador u. 9, H-1051 Budapest, Tel.: +36.1.327.30.25, Fax: +36.1.327.30.87, Internet: www.ceu.hu ●●● Die Andrassy Universität Budapest. Mitteleuropäische Studien – Magyar ut. 36, H-1053 Budapest, Tel.: +36.1.266.31.01, Fax: +36.1.266.30.99, E-mail: zsuzsanna.pletenyik@andrassyuni.hu, Internet: <http://www.andrassyuni.hu> ●●● Hungary & East-Central Europe International Studies

Center University of Szeged – Tisza Lajos krt. 103, H-6725 Szeged, Tel.: +36.62.420.894, Fax: +36.62.420.894, E-mail: hstud@hstud.u-szeged.hu, Internet: www.u-szeged.hu/hungarianstudies ●●● **Pázmány Péter Catholic University. Central European Studies** – Egyetem utca 1, H-2087 Piliscsaba, Tel.: +36.26.375375 / 2029, Fax: +36.26.374570, E-mail: postmaster@btk.ppke.hu, Internet: www.btk.ppke.hu ●●● **Europa-Institut Budapest** – Ajtóni dűrer sor 19-21, H-1146 Budapest ●●● **Institute for Social and European Studies** – Karoly Gaspar tér 4, H-9700 Szombatathely. **RUMUNIA** **Centrul de Studii Transilvane** – str. Nasaud 2, C.P. 349, RO-3400 Cluj-Napoca. Email: cst@easynet.ro, Internet: <http://www.icr.ro/cst/> **INNE PAŃSTWA** **Central European Society Cambridge University** – E-mail: T.Karakolev@econ.cam.ac.uk, Internet: <http://www.dar.cam.ac.uk/dar-ball/ces/cuces.htm>, Wielka Brytania ●●● **Centre for Study of Central Europe School of Slavonic and East European Studies. University College of London** – Senate House, Malet Street, London WC1E 7HU, Tel.: +44.207.636.80.00, Fax: +44.207.862.86.41, E-mail: g.kolankiewicz@ssees.ac.uk, Internet: www.ssees.ac.uk, Wielka Brytania ●●● **East Central Europe Center. Columbia University** – 420 W. 118th Street, New York, NY 10027, Tel.: +001.212.854.40.08, Fax: +001.212.854.85.77, E-mail: kph2@columbia.edu, majordomo@columbia.edu, Internet: www.columbia.edu/cu/sipal/REGIONAL/ECF/homepage.html, Stany Zjednoczone ●●● **Goethe Center for Central European Studies. Rice University** – 6100 Main Street, Houston, TX 77005-1892, Internet: <http://cces.rice.edu/>, Stany Zjednoczone ●●● **The Wirth Institute for Austrian and Central European Studies** – Suite 300, Arts Building, University of Alberta, Edmonton, Alberta, Canada T6G 2E6, Tel: (780) 492-9408, Fax: (780) 492-4340, Email: wirth.institute@ualberta.ca, Internet: <http://www.arts.ualberta.ca> ●●● **Kanada Centre for Russian and East European Studies The University of Birmingham** – Edgbaston, Birmingham B15 2TT, Tel: 0121 414 6346. Email: P.A.Carr@bham.ac.uk, Tel: 0121 414 6347. Email: M.B.Arries@bham.ac.uk, Fax: 0121 414 3423, Internet: <http://www.crees.bham.ac.uk>, Wielka Brytania.

Ośrodki naukowo-popularyzatorskie

POLSKA **Centrum Stosunków Międzynarodowych w Warszawie** – Emilii Plater 25, 00-688 Warszawa, tel. (48-22) 646 52 67, 646 52 68, fax (48-22) 646 52 58, e-mail: www.csm.org.pl, Internet: <http://www.csm.org.pl> ●●● **Fundacja Kolegium Europy Wschodniej** – ul. Kielbańska 5, 50-108 Wrocław, tel. +48 (71) 342-16-81, 343-22-84, fax +48 (71) 342-16-81, e-mail office@kew.org.pl, Internet: www.kew.org.pl ●●● **Instytut Europy Środkowo-Wschodniej** – Pałac Czartoryskich, Plac Litewski 2, PL-20-080 Lublin, Tel./Fax: +48.81.532.29.07, E-mail: instesw@platon.man.lublin.pl, Internet: www.iesw.lublin.pl ●●● **Ośrodek „Pogranicze – Sztuk, Kultur, Narodów”** – ul. Piłsudskiego 37, skr. poczt. 15, PL-16-500 Sejny, Tel./Fax: +48.87.516.27.65, E-mail: osrodek@pogranicze.sejny.pl, Internet: www.pogranicze.sejny.pl ●●● **Ośrodek Studiów Wschodnich** – ul. Koszykowa 6A; 00-564 Warszawa, Tel.: (+48 22) 525 80 00; Faks: (+48 22) 525 80 40, e-mail: info@osw.waw.pl, Internet: www.osw.waw.pl ●●● **Polski Instytut Spraw Międzynarodowych** – ul. Warecka 1a, 00-950 Warszawa 1, tel.: +48 (22) 556 80 00, fax: +48 (22) 556 80 99, e-mail: pism@pism.pl, Internet: www.pism.pl ●●● **Towarzystwo Przyjaciół Narodów Europy Środkowej – PROGLAS** – ul. Gołębia 13, PL-31-007 Kraków, Tel.: +48.12.411.66.61, E-mail: sroka@argo.hist.uj.edu.pl **REPUBLIKA CZEŠKA** **Institute of International Relations** – ul. Nerudová 3, CZ 118 50 Praha, Tel: +420 251 108 111, Fax: +420 251 108 222, Email: iir@iir.cz, Internet: <http://www.iir.cz/> ●●● **Institut Mezinárodních Studií** – ul. Rytířská 31, CZ 110 00 Praha. **Institut pro Středoevropskou kulturu a Politiku** – Vyšehradská 4, CZ-12800 Praha 2, Tel./Fax: +42.1.249.22.141, E-mail: paneuropa@iol.cz, Internet: www.pai.pl/evropa ●●● **East West Institute** – Rasinovo Nabřeží 78, CZ-12000 Praha 2. **SŁOWACJA** **Center for Legal Analyses Kalligram Foundation** – Staromestská 6/d, 811 03 Bratislava, Tel/Fax: +421.2.5441 7082, E-mail: jarbal@kalligram.sk, Internet: www.cla.sk ●●● **Inštitút pre verejné otázky** – Hviezdoslavovo námestie 15, SK 811 02 Bratislava, E-mail: ipa@ivo.sk, Internet: www.ivo.sk ●●● **Slovenska Spoločnosť pre Zahraničnú Politiku** – Panenská 33, 811 03 Bratislava, tel.: 02/544 331 51, tel./fax: 02/544 331 61, e-mail: sfpa@sfpa.sk, Internet: www.sfpa.sk ●●● **The Central Europe Institute** – ul. Gajova 21, SK-81109 Bratislava, Tel.: +421.7.452.465.80, Fax: +421.7.544.315.27, E-mail: vasecka@internet.sk, Internet: www.vasecka.sk ●●● **Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied** – www.sociologia.sav.sk, ul. Klemensova 19, SK 813 64 Bratislava, e-mail: sociolog@savba.sk ●●● **Ústav politických vied SAV**, Dúbravská cesta 9, 813 64 Bratislava, Slovakia, Tel: +421-2-54789724, Fax: +421-2-54789726, <http://www.upv.sav.sk> **AUSTRIA** **Institut für Donauraum und Mitteleuropa** – Berggasse 21/14A, A-1090 Wien, Tel.: +43.1.319.72.58, Fax: +43.1.319.72.58-4, E-mail: idm@idm.at, Internet: www.idm.at **NIEMCY** **MitOst e.V. – Verein für Sprach- und Kulturaustausch in Mittel-, Ost- und Südeuropa** – Feuerbacher-Tal-Strasse 3, D-70469 Stuttgart, Tel.: +49.71.365.37.22 / +420.737.801.571 (Brno – Czechy), Fax: +49.71.365.37.22, E-mail: info@mitost.de, E-mail: vorstand@mitost.de, Internet: <http://www.mitost.de>. **WĘGRY** **LGI Managing Multiethnic Communities Project** – Nador ut. 11, H-1051 Budapest, Tel.: +36.1.327.31.04 wew. 2316, Fax: 36.1.327.31.05, Internet: <http://lgi.osi.hu/ethnic> ●●● **Teleki László Institute** – Szilágyi Erzsébet fasar 22/c, H-1125 Budapest, Tel: +36 1 391-5700 Director general: +36 1 391-5726, Fax:+36 1 391-5759, e-mail: tl@tla.hu, Internet: <http://www.telekiintezet.hu> ●●● **Közép-európai Kulturális Intézet** – Rákóczi ut. 15, H-1088 Budapest, Internet: <http://www.ceci.hu>. **SERBIA** **International Scientific Forum „Danube – The River of Cooperation”**. Makedonska 25, et. 4, YU-11000 Beograd. **INNE PAŃSTWA** **Project on Ethnic Relations**. 15 Chambers Street, Princeton, NJ 08542-3707, Stany Zjednoczone, Tel.: +001.609.683.56.66, Fax: +001.609.683.58.88, E-mail: per@per-usa.org, Internet: www.per-usa.org, Stany Zjednoczone ●●● **Oxford Austrian and Central European Studies** – E-mail: oaces@herald.ox.ac.uk **Panorama Kultur** – <http://www.pk.org.pl/> ●●● **spacesofidentity.net** - The Canadian Center for German and European Studies York University, 230 York Lanes 4700 Keele Street Toronto ON M3J 1P3

FORMA I WARUNKI ZALICZENIA

Warunkiem zaliczenia zajęć i otrzymania oceny końcowej jest wywiązanie się w terminie (do ostatnich zajęć) z następujących zobowiązań:

- 👤 **Obecność na zajęciach** (max 2 nieobecności nieusprawiedliwione, w przypadku wykładu nieobowiązkowa, lecz preferowana :).
- 👤 **Lektura wszystkich zadanych pozycji** (fragmenty książek, artykuły); **aktywny udział w dyskusji** nad przeczytaną lekturą.
- 👤 **Przygotowanie wystąpienia** na zadany temat w formie pisemnej i wygłoszenie go w ramach zajęć (proszę wpisać się na listę).
- 👤 **Przystąpienie do kolokwium/egzaminu** (forma ustna) w wyznaczonym lub uzgodnionym wcześniej terminie.

KONSULTACJE

Poniedziałki (wybrane) i piątki. Dokładne godziny i miejsce dyżuru proszę sprawdzić na stronie internetowej www.politologia.uksw.edu.pl

Korespondencję można przysyłać lub zostawić w Sekretariacie Instytutu Politologii, **ul. Wóycickiego 1/3 bud. 23 PL 01-938 Warszawa** ewentualnie przesłać na adres prywatny: ul. Węgielna 3 m. 9, PL 43-400 Cieszyn.

Telefon prywatny: **600 43.11.70** (na sms-y nie odpowiadam)

E-mail: radoslaw.zenderowski@gmail.com. Pozostałe informacje na stronie: www.zenderowski.republika.pl

LEKTURY OBOWIĄZKOWE (NA POSZCZEGÓLNE ZAJĘCIA)

- 1
  - Buchowski M., Kołbon I., *Od „Mitteleuropę” do Europy Środkowej: zarys dziejów idei*, „Sprawy Narodowościowe” 2001 z. 19, s. 11-32.
  - Czarnocki A., *Europa Środkowa. Europa Środkowowschodnia. Geopolityczne a historyczno-kulturowe rozumienie pojęć*, „Annales UMCS, Sectio K” 1994 nr 1, s. 23-35.
- 2
  - Kundera M., *Zachód porwany albo tragedia Europy Środkowej*, „Zeszyty Literackie” 1984 nr 5, s. 14-31.
  - Kroutvour J., *Europa Środkowa: anegdota i historia*, w: J. Baluch (opr.), *Hrabal, Kundera, Havel... antologia czeskiego eseju*, Kraków 2001, s. 223-291.
- 3
  - Ash T.G., *Czy Europa Środkowa istnieje?*, „Zeszyty Literackie” 1987 nr 17, s. 25-49.
  - Zenderowski R., *Pomiędzy Wschodem a Zachodem?*, „Przegląd Zachodni” 2004 nr 3, s. 3-19.
- 4
  - Zenderowski R., *Europa Środkowa jako „ucieczka przed Wschodem” czy „pomost” między Wschodem i Zachodem?*, w: R. Zenderowski (red.), *Europa Środkowa: wspólnota czy zbiorowość?*, Wrocław-Warszawa-Kraków 2004, s. 36-48.
  - Stasiuk A., *Dziennik okrętowy*, w: J. Andruchowycz, A. Stasiuk, *Moja Europa. Dwa eseje o Europie zwanej Środkową*, Wołowiec 2000, s. 75-140.
- 5
  - Bibó I., *Nędza małych państw wschodnioeuropejskich (fragment)*, „Krasnogruda” 1994 nr 2/3, s. 20-32.
  - Schlögel K., *Środek leży na wschodzie. Europa w stadium przejściowym*, Warszawa 2005, s. 275-284.
- 6
  - Chodubski A., *Kultura Europy Środkowo-Wschodniej – poszukiwanie wspólnych korzeni*, w: T. Wallas (red.), *Europa Środkowo-Wschodnia a globalizacja*, Poznań 2000, s. 119-130.
  - Tyszka A., *Przestrzeń kulturowa „środka Europy”*, w: A. Tyszka (red.), *Róża wiatrów Europy. O środkowoeuropejskiej tożsamości kulturowej*, Warszawa 1999, s. 31-46.
- 7
  - Bobrownicka M., *Człowiek Europy Środkowej: odrębna kategoria czy mit?*, „Prace Komisji Środkowoeuropejskiej” 2000 t. VII, s. 101-115.
  - Turrini P., *Z austriackiego „domu wariatów”*, „Kafka. Kwartalnik środkowoeuropejski” 2002 nr 6, s. 56-57.
- 8
  - Cywiński B., *Przeciwko Jankie bis*, „Plus-Minus” (dodatek do „Rzeczpospolitej”) 2003 nr 33, s. A7-A10.
  - Juros H., *Europa, quo vadis?*, w: R. Zenderowski (red.), dz. cyt., s. 60-69.
- 9
  - Rüb M., *Gdzie leży Europa Środkowa?*, „Kafka. Kwartalnik środkowoeuropejski” 2001 nr 1, s. 14-20.
  - Kafka T., *Po europejsku, ale szczęśliwie*, „Kafka. Kwartalnik środkowoeuropejski” 2001 nr 1, s. 56-61.
  - Bodrożić M., *Europa Środkowa, wirtualna tęsknota*, „Kafka. Kwartalnik środkowoeuropejski” 2001 nr 2, s. 56-59.
- 10
  - Wandycz P., *Mity, stereotypy i kompleksy w dziejach Europy Środkowo-Wschodniej*, w: J. Purchla (red.), dz. cyt., s. 33-41.
  - Kieniewicz J., *Stojąc w drzwiach: odczytywanie dziedzictwa i wybór przynależności*, w: J. Purchla (red.), dz. cyt., s. 81-92.

Uwaga: powyższe teksty zostały umieszczone na platformie e-learningowej, hasło: zbiorowa historia oraz w skrzynce pocztowej: rodkowoeuropejskosc@gmail.com, hasło: rodkowoeuropejskosc2012, tytuł wiadomości: lektury na zajęcia
 Niewykluczone, że ww. teksty znaleźć można także w punkcie ksero ©

LEKTURY UZUPEŁNIAJĄCE (NIEOBOWIĄZKOWE)

- Alner J., *Janosik i Kafka*, „Kafka. Kwartalnik środkowoeuropejski” 2001 nr 1, s. 48-55.
- Boyes R., Cywiński P., *Sezon na Europę*, Warszawa 2003.
- Czyżewski K., *Agora i Europa Środka*, „Kafka. Kwartalnik środkowoeuropejski” 2003 nr 11, s. 18-23.
- Czyżewski K., *Od granic do samego środka*, w: A. Tyszka (red.), *Róża wiatrów Europy. O środkowoeuropejskiej tożsamości kulturowej*, Warszawa 1999, s. 111-118.
- Gauß K.M., *Europejski alfabet*, Wołowiec 2008.
- Kaczorowski A., *Europa z płaskostopiem. Rozmowy*, Wołowiec 2006.
- Kaplan R.D., *Balkańskie upiory. Podróż przez historię*, Wołowiec 2010.
- Kerekes P., *Stara pływalnia*, „Kafka. Kwartalnik środkowoeuropejski” 2001 nr 3, s. 30-35.
- Mazurkiewicz P., *Oddychać dwoma płucami. Tożsamość Europy Środkowej*, w: R. Zenderowski (red.), dz. cyt., s. 70-90.
- Rupnik J., *The other Europe*, London 1988, s. 3-23.
- Schlögel K., *Strzałki na mapie*, „Kafka. Kwartalnik środkowoeuropejski” 2004 nr 13, s. 10-16.
- Stasiuk A., *Jadąc do Babadag*, Wołowiec 2004.
- Szarota P., *Jak postrzegają się nawzajem narody środkowoeuropejskie?*, w: R. Zenderowski (red.), dz. cyt., s. 115-126.
- Szczygieł Ma., *Gottland*, Wołowiec 2010.
- Tyszka A., *Rodzimność i uniwersalizm śródkontynentu*, w: A. Tyszka (red.), *Róża wiatrów Europy. O środkowoeuropejskiej tożsamości kulturowej*, Warszawa 1999, s. 133-142.
- Varga K., *Gulasz z turula*, Wołowiec 2008.

WYSTĄPIENIE

ZASADY WYGŁASZANIA REFERATU I PRZEKAZANIA DO OCENY

- ① Jeden referat przygotowują i wygłaszają **3 osoby** (proszę zapisać się na listę).
- ① Wystąpienie powinno trwać łącznie **35-40 minut**.
- ① Referat powinien być **opracowany w wersji elektronicznej** i przesłany najpóźniej **7 dni od daty wygłoszenia** (decyduje moment wysłania) **na adres e-mail: radoslaw.zenderowski@gmail.com**. Plik z pracą powinien zawierać informację koniecznie (!) **wg następującego wzoru**: nazwisko imię – nr albumu – tytuł pracy. Pracę uważa się za przesłaną w momencie **otrzymania pisemnego potwierdzenia** za strony prowadzącego zajęcia. Należy je **wydrukować i zachować** na wypadek ewentualnych wątpliwości przy zaliczaniu przedmiotu. Przesłane prace nie będą rozpowszechniane i zostaną usunięte z twardego dysku po zakończeniu roku akademickiego.
- ① Wszystkie wystąpienia powinny zawierać prezentacje graficzne (mapy, ilustracje).
- ① Referat powinien zostać opracowany **w oparciu o zamieszczony poniżej schemat**. Proszę zachować nazewnictwo poszczególnych rozdziałów i punktów. Tekst referatu powinien również uwzględniać proporcje między poszczególnymi częściami (rozdziałami).
- ① Proszę stosować **przypisy na dole strony**. Na końcu należy zamieścić kompletną **listę bibliograficzną**. W bibliografii powinny znaleźć się koniecznie: adres strony internetowej MSZ danego państwa, prezydenta, szefa rządu oraz czołowych instytutów badawczych stosunków międzynarodowych działających w danym kraju (ośrodki akademickie oraz inne). W przypadku danych statystycznych, wyników badań socjologicznych itp. każdorazowo należy podawać źródło danych.
- ① **Objętość referatu: 20 stron maszynopisu** (40.000 znaków bez spacji), z czego część pierwsza powinna zajmować 3 strony, druga – 5 stron, trzecia – 10 stron, czwarta – 2 strony.
- ① Zasadniczym **celem referatu** jest udzielenie syntetycznej odpowiedzi na pytanie o jakościowe cechy tożsamości środkowoeuropejskiej w przypadku danego państwa i wspólnoty narodowej. W jaki sposób budują swoją tożsamość środkowoeuropejską członkowie danego narodu? Dlaczego czują się związani z Europą Środkową, a nie np. z Europą Wschodnią czy Zachodnią?
- ① W **przypadku niemożności wygłoszenia** referatu w danym dniu, osoba, na której spoczywa ten obowiązek, powinna poprosić kogoś o jego przeczytanie. Prowadzący zajęcia powinien zostać o tym uprzednio poinformowany telefonicznie lub drogą internetową.

TEMATY REFERATÓW

Europa Środkowa (część południowo-wschodnia)

- [1]. **Chorwacja**
- [2]. **Słowenia**
- [3]. **Republika Czeska**
- [4]. **Słowacja**
- [5]. **Węgry**
- [6]. **Rumunia**

Europa Środkowa (część północno-wschodnia)

- [7]. **Polska**
- [8]. **Ukraina**
- [9]. **Białoruś**
- [10]. **Litwa**

Europa Środkowa (część zachodnia)

- [11]. **Austria**

Osoby, które nie zdążyły wpisać się na listę wystąpień (referatów), a zamierzają ubiegać się o zaliczenie zajęć, powinny napisać referat na zadany przez prowadzącego konwersatorium temat. Referat powinien zostać dostarczony najpóźniej na miesiąc przed zaplanowanym kolokwium.

ZAKRES PRZEDMIOTOWY I SCHEMAT WYSTĄPIENIA

① **Ogólna charakterystyka państwa – 5 minut**

- A. **Powierzchnia** (uszczegółowienie: np. wielkość, zmiany terytorialne w historii XX wieku, charakterystyka geograficzna terenu itp.)
- B. **Ludność** (uszczegółowienie: np. gęstość zaludnienia w skali kraju i wg regionów, % ludności miejskiej, wskaźnik przyrostu naturalnego itp.)
- C. **Mniejszości narodowe** (uszczegółowienie: np. % populacji, główne obszary występowania itp.)
- D. **Wyznania religijne** (uszczegółowienie: np. % ogółu wierzących, główne obszary występowania zwartych skupisk wyznawców danej religii itp.)
- E. **Ekonomia** (Produkt Krajowy Brutto ogółem i w przeliczeniu na mieszkańca, tempo wzrostu gospodarczego, rodzaj ustroju ekonomicznego)

② **Polityka zagraniczna państwa (polityczne aspekty tożsamości środkowoeuropejskiej) – 10 minut**

- A. **Państwo w środowisku międzynarodowym** (europejskim, środkowoeuropejskim) – status, rola, wizerunek
- B. **Państwo w organizacjach międzynarodowych o zasięgu europejskim i regionalnym** (środkowoeuropejskim)
- C. **Główne priorytety polityki zagranicznej państwa po 1989 roku** (w kontekście stosunków środkowoeuropejskich): **sukcesy, porażki**
- D. **Geopolityczna i geokulturowa pozycja kraju**

③ **Środkowoeuropejska tożsamość narodu (kulturowe aspekty tożsamości środkowoeuropejskiej) – 20 minut**

- A. **Postrzeganie innych narodów oraz państw** (środkowoeuropejskich)
- B. **Autostereotypy narodowe („charakter narodowy”)**
- C. **W jakich kategoriach dany naród odczytuje swoją przynależność do Europy Środkowej?**

Uwaga: przygotowując tę część należy koniecznie odwołać się do następujących materiałów źródłowych: **(a)** wyniki badania opinii publicznej (postrzeganie innych państw i narodów, autostereotypy); **(b)** podręczniki do historii w danym państwie (w miarę możliwości); **(c)** twórczość literacka znaczących reprezentantów danego narodu (m.in. noblistów); **(d)** analiza rozkładu głosów w konkursie *Eurowizja*, **(e)** analiza sfery symbolicznej: nazwy miejsc publicznych, symbole na środkach płatniczych, znane pomniki itp.

④ **Wnioski – 5 minut**

KRYTERIA OCENY REFERATU:

Przedmiot oceny	Maksymalna liczba punktów
▪ kryterium merytoryczne: jakość prezentowanych informacji (czy tekst jest treściwy?)	20 pkt.
▪ kryterium formalne: czy referat wyczerpuje zakres przedmiotowy (zob. zakres przedmiotowy)	15 pkt.
▪ kryterium dydaktyczne: czy referat jest interesujący (mapy, slajdy, folie, nagrania)	10 pkt.
▪ kryterium czasowe: terminowość oddania referatu (1 dzień zwłoki = minus 1 pkt.)	-10 pkt.
▪ kryterium techniczne: jakość techniczna (schludność, praca napisana na komputerze)	2 pkt.
▪ kryterium językowe: ocena pod kątem błędów literowych, stylistycznych oraz ortograficznych	3 pkt.

KOLOKWIUM

Kolokwium ma **charakter ustny** i odbędzie się w uzgodnionym terminie (terminach).
Zakres kolokwium: **zadane lektury** oraz **wystąpienia dotyczące poszczególnych państw**.

SYSTEM OCENIANIA – PUNKTACJA

REFERAT	KOLOKWIUM/EGZAMIN
0-50 pkt.	0-50 pkt.

PUNKTY	OCENA
98-100	bardzo dobra +
86-97	bardzo dobra
78-85	dobra +
71-77	dobra
63-70	dostateczna+
56-62	dostateczna
< 55	niedostateczna niestety

NINIEJSZY SYLABUS ZNAJDUJE SIĘ NA STRONIE INTERNETOWEJ www.zenderowski.republika.pl

® **Radosław Zenderowski**

Niniejszy sylabus stanowi przedmiot prawa autorskiego
i podlega ochronie prawnej